



Briselē, 22.11.2022.
C(2022) 9515 final

KOMISIJAS ATZINUMS

(22.11.2022)

par Latvijas budžeta plāna projektu

{SWD(2022) 950 final}

(Autentisks ir tikai teksts latviešu valodā)

KOMISIJAS ATZINUMS

(22.11.2022)

par Latvijas budžeta plāna projektu

(Autentisks ir tikai teksts latviešu valodā)

VISPĀRĪGIE APSVĒRUMI

1. Regulā (ES) Nr. 473/2013 ir paredzēti noteikumi par budžeta politikas uzraudzības pastiprināšanu eurozonā ar mērķi nodrošināt, ka valstu budžeti atbilst ekonomikas politikas norādēm, kas sniegtas saistībā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta un Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu.
2. Saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 473/2013 6. pantu dalībvalstīm ir katru gadu līdz 15. oktobrim Komisijai un Eurogrupai jāiesniedz nākamā gada budžeta plāna projekts, kurā sniegta informācija par vispārējās valdības un tās apakšsektoru budžeta perspektīvas galvenajiem aspektiem.
3. Kopš 2020. gada marta darbojas Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula¹. Komisija 2022. gada 23. maijā paziņojumā par Eiropas pusgadu² norādīja, ka paaugstināta nenoteiktība un spēcīgi negatīvas attīstības riski, kas skar ekonomikas perspektīvas saistībā ar karu Eiropā, bezprecedenta enerģijas cenu kāpumi un ieilguši piegādes ķēdes darbības traucējumi rada apstākļus, kuru dēļ ir attaisnojami Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējās izņēmuma klauzulas darbību pagarināt līdz 2023. gadam (ieskaitot), un atzina, ka ir izpildīti nosacījumi tās deaktivēšanai no 2024. gada. Vispārējās izņēmuma klauzulas piemērošana arī 2023. gadā nodrošinās iespēju valsts fiskālajai politikai vajadzības gadījumā nekavējoties reaģēt, vienlaikus nodrošinot vienmērīgu pāreju no plaša atbalsta ekonomikai pandēmijas laikā uz pastiprinātu koncentrēšanos uz pagaidu un mērķtiecīgiem pasākumiem un fiskālo piesardzību, kas ir nepieciešama, lai nodrošinātu stabilitāti vidējā termiņā³.
4. Ar Regulu (ES) 2021/241 izveidotais Atveseļošanas un noturības mehānisms (ANM) nodrošina finansiālu atbalstu reformu un investīciju īstenošanai, jo īpaši zaļās un digitālās pārkārtošanās veicināšanai, tādējādi stiprinot tautsaimniecību noturību un potenciālo izaugsmi. Daļa no šā atbalsta ir neatmaksājams finansiālais atbalsts (dotācijas), kas rada Savienības finansētu fiskālo stimulu. Kopā ar kohēzijas politikas līdzekļiem un Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu ANM atbalsta taisnīgu un iekļaujošu atveseļošanu Eiropas Savienībā saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāru. Tas arī sekmē izaugsmi un darbvietu radīšanu vidējā termiņā un ilgtermiņā un

¹ Komisijas paziņojums Padomei par Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšanu (COM(2020) 123 final, 20.3.2020.).

² COM(2022) 600 final.

³ Padome 2022. gada 17. jūnijā vienojās par ieteikumiem par 2022. gada valsts reformu programmām un atzinumiem par 2022. gada stabilitātes un konverģences programmām, un tajos ir ņemts vērā, ka Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula turpinās darboties arī 2023. gadā (sk. <https://www.consilium.europa.eu/lv/meetings/ecofin/2022/06/17/>).

tādējādi stiprina publisko finanšu ilgtspēju. Saskaņā ar Komisijas 2022. gada 18. maija priekšlikumu⁴ mehānismam vajadzētu būt arī vērstam uz mērķi palielināt Savienības energosistēmas noturību, Savienības līmenī samazinot atkarību no fosilajām degvielām un dažādojot energoapgādi (“REPowerEU mērķi”).

5. Padome 2022. gada 12. jūlija ieteikumos, ar ko tika sniegti Padomes atzinumi par 2022. gada stabilitātes programmām⁵, atgādināja, ka vispārējo fiskālo nostāju pašlaik vislabāk var izmērīt kā izmaiņas primārajos izdevumos (atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus un ar Covid-19 krīzi saistītos pagaidu ārkārtas pasākumus), ieskaitot no Atveseļošanas un noturības mehānisma un citu Savienības fondu neatmaksājamā atbalsta (dotācijām) finansētos izdevumus, attiecībā pret vidēja termiņa potenciālo izaugsmi⁶. Papildus atzinumam par vispārējo fiskālo nostāju, novērtējot, vai valsts fiskālā politika ir piesardzīga un vai tās struktūra spēs nodrošināt zaļo un digitālo pārkārtošanos, enerģētisko drošību un sociālo un ekonomisko noturību, uzmanība tiek pievērsta arī valsts finansēto⁷ primāro kārtējo izdevumu (atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus un ar Covid-19 krīzi saistītos pagaidu ārkārtas pasākumus) un investīciju attīstībai.
6. Satricinājumi, kurus ir izraisījis Krievijas iebrukums Ukrainā, ES ekonomiku ietekmē gan tieši, gan netieši, ievirzot to zemākas ekonomiskās izaugsmes un augstākas inflācijas gultnē. Inflācijas spiediena pastiprināšanās un paplašināšanās ir likusi straujāk normalizēt monetāro politiku eurozonā. Publiskie izdevumi par pasākumiem, kas ierobežo augsto enerģijas izmaksu sociālo un ekonomisko ietekmi, par drošību un aizsardzību un par humāno palīdzību pārvietotajām personām no Ukrainas rada spiedienu uz publiskajām finansēm. Ņemot vērā specifisko makroekonomisko satricinājumu, ko ir izraisījis Krievijas iebrukums Ukrainā, kā arī tā ilgtermiņa ietekmi uz ES enerģētiskās drošības vajadzībām, 2023. gada fiskālā politika ir jāizstrādā īpaši rūpīgi. Nešķiet pamatoti 2023. gadā vispārīgā veidā fiskāli stimulēt ekonomiku. Tā vietā būtu mērķtiecīgi jāparūpējas par neaizsargātākajiem, jāļauj darboties automatiskajiem stabilizatoriem un jāparedz pagaidu un mērķorientēti pasākumi nolūkā mazināt enerģētikas krīzes ietekmi un sniegt humāno palīdzību cilvēkiem, kuri bēg no Krievijas iebrukuma Ukrainā, vienlaikus saglabājot spēju vajadzības gadījumā veikt korekcijas. Fiskālajai politikai būtu jāapvieno lielākas investīcijas un valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu pieauguma iegrošana. Lai panāktu augstāku investīciju līmeni, ir svarīgi pilnībā un laikus īstenot atveseļošanas un noturības plānus. Fiskālajai politikai vajadzētu būt vērstai uz parāda atmaksājamības saglabāšanu, kā arī izaugsmes potenciāla ilgtspējīgu palielināšanu, tādējādi atvieglojot arī monetārās politikas uzdevumu panākt, ka inflācija pietiekami ātri atgriežas 2 % līmenī, kas ir ECB vidēja termiņa mērķrādītājs. Fiskālajos plānos par 2023. gadu būtu jāievēro piesardzīgs vidēja termiņa korekciju kurss, kas atspoguļo fiskālās ilgtspējas problēmas, kuras ir saistītas ar augstu parāda attiecību pret IKP, kas pandēmijas dēļ ir vēl vairāk palielinājusies, kā arī reformu un

⁴ COM(2022) 231 final.

⁵ Padomes Ieteikums (2022. gada 12. jūlijs) par Latvijas 2022. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2022. gada stabilitātes programmu (OV C 334, 1.9.2022., 112. lpp.).

⁶ Aplēses par fiskālo nostāju un tās komponentiem šajā atzinumā ir Komisijas aplēses, kas balstītas uz pieņēmumiem, kuri ir Komisijas 2022. gada rudens prognozes pamatā. Komisijas vidēja termiņa potenciālās izaugsmes aplēsēs nav pilnībā iekļauta to reformu pozitīvā ietekme, kas paredzētas atveseļošanas un noturības plānā un var paātrināt potenciālo izaugsmi.

⁷ Netiek finansēti no Atveseļošanas un noturības mehānisma dotācijām vai citiem Savienības fondiem.

investīciju problēmas, kuras ir saistītas ar divējādo pārkārtošanos, enerģētisko drošību un sociālo un ekonomisko noturību.

7. Krievijas agresīvais karš pret Ukrainu ir izraisījis enerģijas cenu būtisku papildu pieaugumu un svārstīgumu. Importētās enerģijas cenu satricinājuma rezultātā dalībvalstu tautsaimniecībās ir ievērojami samazinājusies eksporta attiecība pret importu. Līdztekus tam ārkārtīgi augstā temperatūra 2022. gada vasarā radīja elektroenerģijas pieprasījuma kāpumu, un vienlaikus enerģijas ražošana ar dažām konkrētām tehnoloģijām dažādu tehnisko un klimatisko apstākļu dēļ ievērojami saruka, salīdzinot ar līdzšinējo līmeni. Pašreizējā enerģētikas krīze ir negatīvi ietekmējusi visas dalībvalstis, lai gan ietekmes apmēri ir atšķirīgi, tāpēc nepieciešama ātra un koordinēta reakcija.
8. Tā kā budžeta resursi ir ierobežoti un ir jāizmanto maksimāli efektīvi, lai būtu iespējams panākt pielāgošanos, kas būtu ilgtspējīga un taisnīga pret visiem sabiedrības slāņiem, politikas risinājumu kvalitātei un struktūrai ir ārkārtīgi liela nozīme. Tāpēc, ievērojot arī Padomes 2022. gada 6. oktobrī pieņemto regulu par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu jautājuma risināšanai, pasākumiem būtu jākoncentrējas uz to, lai sniegtu pagaidu un mērķorientētu atbalstu pret energocenu pieaugumu visneaizsargātākajām māsaimniecībām un uzņēmumiem, vienlaikus saglabājot pareizos enerģijas pieprasījuma samazināšanas un energoefektivitātes palielināšanas stimulus saskaņā ar Eiropas zaļo kursu⁸. Politikām būtu arī jāpalīdz samazināt enerģijas patēriņu un attīstīt Savienības enerģētisko autonomiju.

APSVĒRUMI ATTIECĪBĀ UZ LATVIJU

9. Latvija 2023. gada budžeta plāna projektu iesniedza 2022. gada 11. oktobrī. Pamatojoties uz to, Komisija saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 473/2013 7. pantu ir pieņēmusi turpmāk sniegto atzinumu.

Budžeta plāna projektu iesniedza aizejošā valdība, balstoties uz nemainīgas politikas pieņēmumu, tāpēc skaitļi, kas norādīti par 2023. gada valsts sektora deficītu un citiem fiskālajiem mainīgajiem lielumiem neatspoguļo politikas mērķus.
10. Padome 2022. gada 12. jūlijā ieteica Latvijai⁹ rīkoties, lai nodrošinātu, ka 2023. gadā valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugums atbilst kopumā neitrālai fiskālās politikas nostājai¹⁰, ņemot vērā to, ka turpinās pagaidu un mērķorientēta atbalsta sniegšana pret energocenu kāpumu visneaizsargātākajām māsaimniecībām un uzņēmumiem, kā arī personām, kas bēg no Ukrainas. Latvijai tika ieteikts būt gatavai kārtējos izdevumus pielāgot mainīgajai situācijai. Latvijai tika arī ieteikts palielināt publiskās investīcijas, kas sekmētu zaļo un digitālo pārkārtošanos un enerģētisko drošību, ņemot vērā *REPowerEU* iniciatīvu, tostarp, izmantojot Atveseļošanas un noturības mehānismu un citus Savienības fondus. Laikposmā pēc

⁸ Komisijas paziņojums “Eiropas zaļais kurss”, COM(2019) 640 final.

⁹ Padomes Ieteikums (2022. gada 12. jūlijs) par Latvijas 2022. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2022. gada stabilitātes programmu (OV C 334, 1.9.2022., 112. lpp.).

¹⁰ Pamatojoties uz Komisijas 2022. gada rudens prognozi, Latvijas potenciālās izlaides vidēja termiņa pieauguma aplēse, kuru izmanto fiskālās nostājas noteikšanai, nominālā izteiksmē ir 8,5 % (10 gadu vidējais rādītājs). Komisijas vidēja termiņa potenciālās izaugsmes aplēsēs nav pilnībā iekļauta to reformu pozitīvā ietekme, kas paredzētas atveseļošanas un noturības plānā un var paātrināt potenciālo izaugsmi.

2023. gada Latvijai tika ieteikts īstenot fiskālo politiku, kuras mērķis ir panākt piesardzīgu vidēja termiņa fiskālo stāvokli.

11. Komisija 2022. gada 23. maijā nāca klajā ar ziņojumu saskaņā ar Līguma 126. panta 3. punktu.¹¹ Minētajā ziņojumā bija novērtēts Latvijas budžeta stāvoklis, ņemot vērā to, ka tās vispārējās valdības budžeta deficīts 2021. gadā pārsniedza Līgumā noteikto atsaucē vērtību, kas ir 3 % no IKP. Ziņojumā bija secināts, ka deficīta kritērijs nav ievērots.
12. Saskaņā ar Komisijas 2022. gada rudens prognozi Latvijas ekonomikā ir paredzama 1,9 % izaugsme 2022. gadā un 0,3 % sarukums 2023. gadā, savukārt prognozētā inflācija ir 16,9 % 2022. gadā un 8,3 % 2023. gadā.

Saskaņā ar budžeta plāna projektu Latvijas paredzamā ekonomikas izaugsme ir 2,8 % 2022. gadā un 1,0 % 2023. gadā, savukārt prognozētā inflācija ir 16,5 % 2022. gadā un 6,5 % 2023. gadā. Saskaņā ar Komisijas prognozi paredzami izaugsme virzītājspēki būs investīcijas, eksports un publiskais patēriņš, turpretī privātais patēriņš, kā gaidāms, samazināsies. Savukārt budžeta plāna projektā prognozēts, ka izaugsme virzītājspēki būs privātais patēriņš, investīcijas un eksports. Šīs prognožu atšķirības ir galvenokārt skaidrojamas ar to sagatavošanas laiku – Komisijas prognozē ir ņemta vērā agrīnā aplēse par 2022. gada trešo ceturksni, kura, pretēji iepriekšējām prognozēm, uzrādīja IKP samazināšanos gada griezumā. Privātā patēriņa prognožu atšķirības ir skaidrojamas ar atšķirībām pieņēmumos attiecībā uz mājtsaimniecību ietaupījumu spēju daļēji atsvērt reālā izmantojamā ienākuma samazināšanos, savukārt algu pieaugums un inflācija abās prognozēs ir līdzīgi. Kopumā budžeta plāna projekta pamatā esošie makroekonomiskie pieņēmumi gan attiecībā uz 2022., gan 2023. gadu ir izteikti optimistiski.

Latvija atbilst Regulā (ES) Nr. 473/2013 noteiktajai prasībai, jo budžeta projekta pamatā ir neatkarīgu struktūru apstiprinātas makroekonomikas prognozes.

13. Budžeta plāna projektā ir pieņemts, ka no Atveseļošanas un noturības mehānisma neatmaksājamā finansiālā atbalsta (dotācijām) finansējamie izdevumi 2022. gadā atbilst 0,3 % no IKP un 2023. gadā 0,9 % no IKP. No Atveseļošanas un noturības mehānisma dotācijām finansētie izdevumi dos iespēju veikt kvalitatīvas investīcijas un ražīgumu palielinošas reformas, tiešā veidā neietekmējot Latvijas vispārējās valdības budžeta deficītu un parādu. Komisijas 2022. gada rudens prognozē ir norādīta līdzīga no Atveseļošanas un noturības mehānisma dotācijām finansēto izdevumu summa.
14. Latvija 2023. gada budžeta plāna projektā plāno, ka vispārējās valdības budžeta deficīts samazināsies no 7,0 % no IKP 2022. gadā līdz 3,3 % no IKP 2023. gadā, jo izdevumu īpatsvars attiecībā pret IKP samazināsies un līdztekus nodokļu ieņēmumi visās galvenajās nodokļu kategorijās saskaņā ar prognozēm augs atbilstoši nominālajam IKP pieaugumam. Kaut arī ir paredzēti papildu atbalsta pasākumi ar mērķi mazināt energocenu kāpuma ietekmi uz mājtsaimniecībām un uzņēmumiem, prāvāki izdevumi par sociālo atbalstu un lielāki izdevumi par darbinieku algām iekšlietu un tieslietu nozarē, plānots, ka kopējie izdevumi nominālā izteiksmē nedaudz samazināsies, pateicoties mazākiem izdevumiem par atbalstu Covid-19 dēļ un tam, ka 2023. gadā nav paredzēti vienreizēji izdevumi, kas 2022. gadā tika

¹¹ Komisijas saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 126. panta 3. punktu sagatavotais ziņojums (COM(2022) 630 final, 23.5.2022.).

atvēlēti valsts dabasgāzes drošības rezervju izveidei. Plānots, ka vispārējās valdības parāda attiecība palielināsies no 42,0 % no IKP 2022. gadā līdz 43,0 % no IKP 2023. gadā. Šie prognozētie rādītāji atbilst Komisijas 2022. gada rudens prognozei, kurā deficīts ir 7,1 % no IKP 2022. gadā un 3,4 % no IKP 2023. gadā un vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP ir 42,4 % 2022. gadā un 44,0 % 2023. gadā; mazāka parāda attiecības prognoze ir skaidrojama ar to, ka Komisija prognozējusi mazāku nominālo IKP.

Publisko finanšu perspektīva vēl aizvien ir pakļauta lielai nenoteiktībai attiecībā uz makroekonomiskajām prognozēm, tai skaitā makroekonomiskajiem riskiem, kas ir saistīti ar Krievijas iebrukumu Ukrainā, enerģijas cenu kāpumu un ieilgušajiem piegādes ķēžu darbības traucējumiem.

15. Lai gan 2023. gada budžeta plāna projekts tika iesniegts, balstoties uz nemainīgas politikas pieņēmumu, tajā tomēr ir iekļauti diskrecionārie pasākumi attiecībā uz 2022. un 2023. gadu, kuriem paredzēts stāties spēkā pēc 2022. gada valsts budžeta pieņemšanas. Diskrecionārie pasākumi ar mērķi novērst enerģijas cenu ārkārtīgi lielā pieauguma ekonomisko un sociālo ietekmi un pasākumi ar mērķi nodrošināt pagaidu aizsardzību pārvietotajām personām no Ukrainas ir sīkāk aprakstīti nākamajās divās rindkopās. Pie diskrecionārajiem pasākumiem 2022. gadā pieder arī izdevumi par valsts dabasgāzes drošības rezervju izveidi, papildu atbalstu veselības aprūpes nozarē sakarā ar Covid-19 un kapitāla iepludināšanu nacionālajā aviokompānijā. Saskaņā ar Komisijas 2022. gada rudens prognozi šie pasākumi 2022. gadā kopā atbilst 1,7 % no IKP. Par 2023. gadu budžeta plāna projektā ir ietverti papildu izdevumi aizsardzībai (kuri saskaņā ar Komisijas 2022. gada rudens prognozi 2023. gadā būs 0,3 % apmērā no IKP), taču nav konkrēti norādīti nekādi citi jauni diskrecionārie pasākumi.

Valsts sektora budžeta deficītu ietekmē pasākumi, kas ir noteikti, lai mazinātu ekonomisko un sociālo ietekmi, kuru rada enerģijas cenu ārkārtīgi lielais pieaugums, kas vasarā kļuva vēl krasāks¹². Saskaņā ar Komisijas 2022. gada rudens prognozi šo pasākumu ietekme uz budžetu atbilst 2,0 % no IKP 2022. gadā un 1,5 % no IKP 2023. gadā. Runa ir par tādiem izdevumiem palielinošiem pasākumiem kā centrālapkures cenu griesti, mājsaimniecībām piemērojamie dabasgāzes un elektroenerģijas tarifi, papildu pabalsti neaizsargātajām mājsaimniecībām nolūkā mazināt energocenu pieauguma ietekmi, apturēts elektroenerģijas sistēmas pakalpojumu tarifs uzņēmumiem, daļēja elektroenerģijas izmaksu kompensācija visām juridiskajām personām, kā arī dotācijas energoietilpīgiem ražošanas uzņēmumiem. Par šiem pasākumiem tika paziņots, ka tiem ir pagaidu raksturs un ka tie beigs darboties 2023. gada pirmajā pusē. Lielākā daļa pasākumu nešķiet vērsti uz neaizsargātām mājsaimniecībām vai neaizsargātiem uzņēmumiem¹³, un to vairākumā nav pilnībā iestrādāts cenas signāls, kas rosinātu samazināt enerģijas patēriņu un palielināt energoefektivitāti¹⁴. Rezultātā summa, kura atbilst pagaidu un mērķorientētajam atbalstam pret energocenu kāpumu visneaizsargātākajām mājsaimniecībām un uzņēmumiem un kuru var ņemt vērā, novērtējot atbilstību konkrētajai valstij adresētajam fiskālajam ieteikumam par 2023. gadu, atbilstoši

¹² Budžeta deficītu 2023. gadā ietekmē arī tas, ka tiks pilnībā izbeigti Covid-19 pagaidu ārkārtas pasākumi, kuru apmērs Komisijas 2022. gada rudens prognozē par 2022. gadu lēsts 1,3 % apmērā no IKP.

¹³ Mērķorientētie pasākumi atbilst 0,5 % no IKP 2022. gadā un 0,1 % no IKP 2023. gadā, savukārt vispārējie pasākumi atbilst 1,5 % no IKP 2022. gadā un 1,3 % no IKP 2023. gadā.

¹⁴ Ienākumu atbalsta pasākumi atbilst 1,0 % no IKP 2022. gadā un 0,3 % no IKP 2023. gadā, savukārt uz cenām vērstie pasākumi atbilst 1,1 % no IKP 2022. gadā un 1,2 % no IKP 2023. gadā.

Komisijas 2022. gada rudens prognozē sniegtajām aplēsēm ir 0,5 % no IKP 2022. gadā un 0,1 % no IKP 2023. gadā.

Valsts sektora budžeta deficītu ietekmē arī izmaksas, kuras saistītas ar pagaidu aizsardzības piedāvāšanu pārvietotajām personām no Ukrainas un kuras Komisijas 2022. gada rudens prognozē tiek prognozētas 0,2 % apmērā no IKP 2022. gadā un 0,3 % apmērā no IKP 2023. gadā.

16. Balstoties uz Komisijas 2022. gada rudens prognozi un ņemot vērā Latvijas 2023. gada budžeta plāna projektā iekļauto informāciju, paredzami bruto ieguldījumi pamatkapitālā ir 5,0 % no IKP 2022. gadā un 5,3 % no IKP 2023. gadā salīdzinājumā ar 5,2 % no IKP, kas tika fiksēti 2021. gadā. Tie ietver investīcijas zaļajā un digitālajā pārkārtošanā, piemēram, sabiedriskā transporta sistēmu zaļināšanā, daudzdzīvokļu namu un uzņēmumu energoefektivitātes uzlabošanā, elektroenerģijas pārvades un sadales tīklu modernizācijā, glābšanas dienestu reaģēšanas spēju stiprināšanā, publiskā sektora pārvaldības platformu un sistēmu centralizācijā, digitālo prasmju pilnveidē un uzņēmumu procesu digitalizācijā, platjoslas infrastruktūras izvēršanā, kā arī izglītības nozares digitalizācijas sekmēšanā, ko finansē no Atveseļošanas un noturības mehānisma un citiem ES fondiem.
17. Saskaņā ar Komisijas 2022. gada rudens prognozi fiskālā nostāja 2023. gadā būs bremzējoša (+2,3 % no IKP¹⁵). Fiskālā nostāja 2022. gadā būs bijusi ekspansīva (–2,9 % no IKP).
- Prognozēts, ka valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu (atskaitot jaunus ieņēmumu pasākumus) pieaugumam 2023. gadā būs bremzējoša ietekme, kas atbilst 1,7 procentpunktiem no IKP¹⁶. Tā ietver mazāku ietekmi, proti, 0,5 % apmērā no IKP, sakarā ar atbalsta pasākumiem, kuri ir noteikti, lai mazinātu ekonomisko un sociālo ietekmi, ko rada enerģijas cenu ārkārtīgi lielais pieaugums¹⁷; no šiem pasākumiem pagaidu un mērķorientētie atbalsta pasākumi pret energocenu kāpumu visneaizsargātākajām mājāsaimniecībām un uzņēmumiem atbilst 0,4 % no IKP. Tā ietver arī lielākas izmaksas par pagaidu aizsardzības piedāvāšanu pārvietotajām personām no Ukrainas (0,1 % no IKP).
- Tiek prognozēts, ka no Atveseļošanas un noturības mehānisma dotācijām un citiem ES fondiem finansēto izdevumu pozitīvā ietekme uz ekonomisko aktivitāti 2023. gadā palielināsies par 1,3 procentpunktiem no IKP salīdzinājumā ar 2022. gadu. Tiek prognozēts, ka valsts finansētajām investīcijām 2023. gadā būs bremzējoša ietekme uz fiskālo nostāju, kas atbilst 0,7 procentpunktiem no IKP¹⁸.
18. Budžeta plāna projektā nav iekļautas budžeta prognozes par periodu pēc 2023. gada.
19. Padome 2022. gada 12. jūlijā Latvijai ieteica arī paplašināt cita starpā īpašuma un kapitāla aplikšanu ar nodokļiem un stiprināt veselības aprūpes un sociālās

¹⁵ Negatīvs (pozitīvs) rādītājs nozīmē, ka primāro izdevumu pieaugums (samazinājums) pārsniedz ekonomikas izaugsmi vidējā termiņā, un liecina par ekspansīvu (bremzējošu) fiskālo politiku. Fiskālā nostāja ietver Savienības finansēto fiskālo stimulu.

¹⁶ Šim komponentam 2022. gadā ir ekspansīva ietekme, kas atbilst 2 procentpunktiem.

¹⁷ Prognozēts, ka mērķorientēto uz cenām vērsto un ienākumu atbalsta pasākumu ietekme uz budžetu samazināsies par attiecīgi 0,1 un 0,2 % no IKP, savukārt vispārējo uz cenām vērsto un ienākumu atbalsta pasākumu ietekme uz budžetu palielināsies par 0,3 % un attiecīgi samazināsies par 0,5 % no IKP.

¹⁸ Prognozēts, ka citi valsts finansētie kapitālizdevumi radīs bremzējošu ietekmi 1,2 procentpunktu apmērā no IKP – Komisijas 2022. gada prognozē ir ņemta vērā valsts dabasgāzes drošības rezervju izveide 2022. gadā, taču 2023. gadā šim pasākumam vairs nav paredzēta nekāda ietekme uz budžetu.

aizsardzības adekvātumu, lai mazinātu nevienlīdzību. Tā kā budžeta plāna projektu iesniedza aizejošā valdība, balstoties uz nemainīgas politikas pieņemumu, tajā nav iekļauti jauni pasākumi fiskāli strukturālā ieteikuma īstenošanai.

20. Balstoties uz Komisijas prognozi un ņemot vērā budžeta plāna projektā iekļauto informāciju, tiek lēsts, ka vispārējā fiskālās politikas nostāja 2023. gadā būs bremzējoša. Šajā vispārējā fiskālajā nostājā ir ietverta valsts finansēto kārtējo izdevumu bremzējošā ietekme. Kopumā, ņemot vērā mainīgo situāciju, jo īpaši ekspansīvo fiskālo nostāju 2022. gadā un spēcīgo inflācijas spiedienu, valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugums atbilst Padomes ieteikumam. Latvija plāno finansēt papildu investīcijas, izmantojot ANM un citus ES fondus, taču saglabāt valsts finansētās investīcijas nav paredzēts. Tā plāno finansēt publiskās investīcijas zaļajā un digitālajā pārkārtošanā.

Kopumā Komisija uzskata, ka Latvijas budžeta plāna projekts, kas balstās uz nemainīgas politikas pieņemumu, atbilst Padomes 2022. gada 12. jūlija ieteikumā sniegtajām fiskālajām norādēm.

Latvija, veicot ārkārtas politikas pasākumus sakarā ar enerģijas cenu ārkārtīgi lielo kāpumu, strauji ieviesa pasākumus enerģijas jomā, tomēr esošo pasākumu darbības pagarināšana un/vai jaunu atbalsta pasākumu noteikšana sakarā ar augstajām enerģijas cenām nozīmētu valsts finansēto neto kārtējo izdevumu lielāku pieaugumu un prognozētā valsts sektora budžeta deficīta un parāda palielināšanos 2023. gadā. Tāpēc ir svarīgi nodrošināt, lai dalībvalstis šādus pasākumus vairāk vērstu uz visneaizsargātākajām mājāsaimniecībām un skartajiem uzņēmumiem, saglabātu stimulus samazināt enerģijas patēriņu un tos atceltu līdz ar enerģijas cenu radītā spiediena samazināšanos.

Komisija arī uzskata, ka Latvija ir panākusi ierobežotu progresu, īstenojot Eiropas pusgada kontekstā sniegtajā Padomes 2022. gada 12. jūlija ieteikumā ietverto fiskālo ieteikumu strukturālo daļu, un tāpēc aicina iestādes paātrināt progresu. Visaptverošs apraksts par progresu, kas panākts konkrētām valstīm adresēto ieteikumu īstenošanā, tiks sniegts 2023. gada ziņojumos par valstīm un novērtēts saistībā ar konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem, kurus Komisija ierosinās 2023. gada pavasarī.

Latvija tiek aicināta iesniegt Komisijai un Eurogrupai atjauninātu budžeta plāna projektu, tiklīdz jaunā valdība būs sākusi darbu; principā tas būtu jāizdara vismaz mēnesi pirms budžeta likumprojekta plānotās pieņemšanas Saeimā.

Briselē, 22.11.2022

*Komisijas vārdā –
Paolo GENTILONI
Komisijas loceklis*

APSTIPRINĀTA KOPIJA
Ģenerālsēkretāra vārdā –

Martine DEPREZ
Direktors
Lēmumu pieņemšana un koleģialitāte
EIROPAS KOMISIJA